

Film „Prekliaty ostrov“ – sprievodca technikami kontroly mysle

Matej Gavlák

5. marca 2021 ✚ Kultúra

<http://popculturenerd.com/wp-content/uploads/2010/02/shutter-island-movie-dicaprio-ruffalo.jpg>

Film *Prekliaty ostrov* (2010) Martina Scorseseho (nakrútený na motívy rovnomenného románu Dennisa Lehaneho), ktorý minulý piatok odvysielala aj naša RTVS patrí do skupiny mimoriadne podivných snímok, ako sú napríklad *Mulholland Drive* režiséra Davida Lyncha, či *Twin Peaks*, mysteriózny seriál z 90. rokov (rovnakého režiséra, mimochodom), ktoré vynikajú tým, že ich celkové vyznenie je nejasné. Inak povedané: tento žáner je natoľko podivný a natoľko sa hrá s divákom, že je ťažké určiť, čo sa vlastne vo filme/seriáli reálne stalo a čo bol len sen, či živá vízia. Všetko sa totiž zlieva do jedného.

Podobných bizarností je plný aj *Prekliaty ostrov*. Na základe týchto čudesností sa väčšina divákov zhodla, že hlavná postava, detektív Teddy Daniels, hraná Leonardom DiCapriom, je v skutočnosti psychický narušený pacient miestnej psychiatrickej liečebne, ktorý si vo svojom „blúznení“ len mimoriadne živo „predstavuje“, že na ostrove vedie, čoby federálny maršal (túto profesiu pôvodne vykonával), vyšetrovanie.

Existuje však menšina divákov, ktorá je toho názoru, že DiCapriova postava bola skutočným vyšetrovateľom, ktorý bol však miestnou lekárskou klikou pomocou skrytých techník na zmenu zmýšľania a nenápadne podsunutých psychotropných látok vmanipulovaný do pozície „jedného z pacientov“. Títo diváci argumentujú, že na plné pochopenie filmu je nutné si prečítať knihu klinického psychológa dr. Georgea K. Simona s názvom *In Sheep's Clothing: Understanding and Dealing with Manipulative People* (V rúchu barančom: pochopenie a vysporiadanie sa s manipulatívnymi ľuďmi).¹ Dr. Simon sa pred napísaním svojej knihy profesionálne 30 rokov venoval práve skrytým technikám psychologických agresorov a v rôznych väzenských zariadeniach sa s nimi dostával aj do priameho kontaktu.

A tak som si knihu prečítal.

Hoci ani teraz sa nedajú vysvetliť úplne všetky bizarnosti z filmu, je celkom zrejmé, že na federálnom maršalovi Teddym Danielsovi boli skutočne praktizované skryté techniky na zmenu zmýšľania opísané

práve pánom doktorom Simonom.

Podme však pekne poporiadku.

Záhada zmiznutia Rachel Solandovej

Film sa začína na lodi, ktorá vezie v roku 1954 federálneho maršala Teddyho Danielsa (Leonardo DiCaprio) na „Prekliaty ostrov“, čo je malý ostrov v bostonskom zálive asi 18 km od Bostonu na ktorom je psychiatrická liečebňa Ashecliffe. Už toto vyvoláva údiv: ako si môže „blúzniaci pacient“ predstavovať, že je na lodi? Nemali by byť jeho zážitky spojené čisto s ostrovom, či aspoň súšou? Na ostrove, kde sú držaní psychicky narušení zločinci a vrahovia, záhadne zmizla pacientka – žena, čo zabila tri svoje deti, Rachel Solandová, a Teddy dostal za úlohu tento prípad vyriešiť.

Daniels zisťuje, že niekde stratil cigarety a tak je nútený fajčievať cigarety od svojho nového kolegu – ktorého nikdy pred tým nevidel – Chucka Auleho. Opäť, stratené cigarety sú detailom, ktorý nikto neberie vážne. Ale napríklad také *poirotovky* sú založené práve na takýchto detailoch.

Dr Simon píše: **Zvádzanie:** *manipulátor používa svoj šarm, pochlebovanie, otvorenú podporu... aby tak znížil obranný mechanizmus obete a získal si jej dôveru a lojalitu... tým, že sa agresor javí, že mu na obeti záleží, získava agresor lístok k neuveriteľnej moci nad obeťou.* (str.102)

Chuck Teddymu cigarety s radosťou ponúka počas celého filmu. Hovorí Teddymu, že je skutočne slávny vyšetrovateľ a že ho v jeho pobočke na opačnej strane Ameriky dobre poznajú, čo Teddyho prekvapí. Celý čas mu priateľsky hovorí „šéfko“ a neustále sa mu ponúka s pomocou a podporou. Stáva sa Teddyho pravou rukou a jediným priateľom na ostrove. Ako neskôr vysvitne, Chuckovo pravé meno je Dr. Sheehan a sám seba predstavuje ako psychiatra, ktorý sa DiCapriovej postave snažil celý ten čas len pomôcť, zatiaľ čo ona si ho vždy falošne premietala ako svojho „partnera“. Prvé nočné mory a silné bolesti hlavy prichádzajú na Teddyho až po Chuckových cigaretách, aj keď isté nevoľnosti spojené s morskou chorobou mal už aj predtým.

Po príchode na ostrov a do zariadenia sa Teddy Daniels (DiCaprio) dozvedá, že nesmie mať so sebou zbraň, aj keď jej nosenie (ako vyšetrovateľa) je jeho právo. Zbraň s odporom odovzdá. Chuck má však problémy otvoriť puzdro s pištoľou. Ako píše Dr. Simon, *agresor vždy stanovuje pravidlá... jeho útoky nie sú zrejmé. Môžeme však podvedome pociťovať, že sa nás snaží ovládnuť, či premôcť.* (str. 37)

Následne sa vyšetrovatelia stretávajú s dr. Cawleym, hlavným vedúcim zariadenia. Pôsobí slušne, o vyšetrovateľov sa snaží postarať najlepšie ako vie. Hovorí im, že urobí všetko, čo bude v jeho silách, aby im pomohol. *Taktiky, ktoré manipulátori bežne používajú, sú silné techniky na oklamanie obete, takže je ťažké určiť, že ide o premyslený komplot. Agresori môžu pôsobiť ako osoby starostlivé, brániace druhých, či bojujúce za naše záujmy.* (Dr. Simon, str.19)

Rýchlo sa však ukáže, že dr. Cawley nedokáže (alebo nechce) pre vyšetrovateľov zariadiť takmer nič. Zoznamy lekárov, vypočúvanie kľúčového svedka, spôsob akým vlastne Rachel Solandová zo svojej prísne stráženej cely unikla... nič z toho nedokáže adekvátne poskytnúť či vysvetliť a neustále sa len vyhovára na „protokoly“. Dokonca aj anglická verzia wikipédie k filmu hovorí, že „zamestnanci sa k Teddymu a Chuckovi správali nepriateľsky“. *Agresori ignorujú prosby, či želania iných, odmietajú venovať pozornosť všetkému, čo by ich mohlo rozptyľovať na ceste za ich cieľom... Použitím tejto taktiky sa*

agresor aktívne snaží vzdorovať poddaniu sa druhej osobe. (Dr. Simon, str. 94) Teddy zúri a vyhráža sa, že vyšetrovanie predčasne ukončí. Chucka zaujíma, či to myslí skutočne vážne, alebo len „blafuje“.

Približne v tejto časti filmu rozbolí Teda veľmi silno hlava a doktor Cawley mu podá „prášky od bolesti“. Teddy si ich bez námietok vezme. Až v tomto momente začína mať Teddy veľmi živé hororové sny o svojej zosnulej žene a o svojej skúsenosti z oslobodzovania koncentračného tábora Dachau. Cawley tiež zoznamuje vyšetrovateľov so svojím kolegom Dr. Jeremiahom Naehringom, u ktorého Teddy spozná, že je Nemec. Naehring počas rozhovoru Teddymu zlovestne odvetil: *„Výborne, pán vyšetrovateľ, váš obranný mechanizmus bude mimoriadny.“* Teddy tiež vysvetľuje „partnerovi“ Chuckovi, že v skutočnosti neprišiel na ostrov hľadať Rachel Solandovú, ale preto, že podozrieva jeho lekárov z toho, že na ňom robia obdobné pokusy, aké robili nacisti v Dachau. Teddy pokračuje: *„Šiel som bojovať do tej prekliatej vojny a teraz sa mám pozerieť, ako sa rovnaké svinstvo deje aj tu, v Amerike?“* Federálny maršal chcel získať dôkaz o nelegálnych pokusoch na ľuďoch a zariadenie nechať zavrieť.

Táto časť filmu je veľmi dôležitá. Predstavuje motív, pre ktorý by sa zamestnanci Ashecliffeu mohli pokúsiť Teddyho „odstaviť“. To, že jeden z vrchných psychiatrov je Nemec, je taktiež mimoriadne dôležitý detail. Do USA neprichádzali po vojne len tak hocikakí Nemci. Prostredníctvom operácie *Paperclip* brali Američania zo zničeného Nemecka tie najlepšie vedecké kapacity a celkom určite sa medzi nimi ocitli aj špičkoví nacistickí psychiatri, ktorí mohli vo svojej práci pokračovať aj v USA. Zrejme sa podieľali aj na projekte CIA na kontrolu mysle s názvom MK-Ultra. Webová stránka Smithsonian píše: *„Úmyslom projektu (MK-Ultra) bolo študovať vplyv biologických a chemických materiálov na ľudské správanie“, ako uvádza oficiálne svedectvo riaditeľa CIA, Stansfielda Turnera z roku 1977.*² Britský Guardian zas uvádza: *„MK-Ultra bol prísne tajný program experimentov na ovládanie mysle, ktorý ako základnú látku používal dávky LSD... Dr. Gottlieb chcel zistiť, koľko dávky dokáže ľudská bytosť zniesť. Môže existovať nejaký bod zlomu, uvažoval – dávka tak veľká, žeby dokázala úplne roztrieštiť myseľ... tak, žeby zostala natoľko prázdna, žeby sa do nej dala implementovať... nová osobnosť?“*³

MK je zrejme skratka slov „Mind Control“ (Kontrola mysle) a Ultra odkazuje na stupeň utajenia projektu, ktorý bol však súhrou náhod nakoniec odhalený.

V bloku C

Teddy s Chuckom počas jednej výskumnej výpravy po ostrove natoľko zmoknú, že si musia dať vymeniť šaty. Keďže zariadenie iné šaty (údajne) nemá, dostali to, čo na sebe mali bežní zamestnanci – čisto biely odev. Od tohto momentu sa Teddyho karta výrazne obracia: už to nie je ten drsný vyšetrovateľ s lesknúcim sa odznakom na opasku, ktorý každému niečo len prikazuje. Naopak, stáva sa človekom, ktorému je prikazované, čo na ostrove môže a čo nemôže, kam môže ísť a kam nie. *Agresívne osoby bojujú za to, čo chcú dosiahnuť, a hľadajú spôsoby ako skryte získať moc nad inými a to prefíkanými a pokútnymi spôsobmi.* (Dr. Simon, str. 37)

Upútavka na film / trailer:

Teddyho zdravotný stav sa mimo to naďalej zhoršuje. Dôjde to až tak ďaleko, že zamdlie v Cawleyho pracovni a keby ho psychiater s Chuckom neboli zachytili, spadol by na zem. Cawley mu ihneď ponúkne ďalšie „prášky od bolesti“, čomu sa však Teddy tentokrát vehementne bráni, bolesť je však natoľko silná, že

podľahne a prášky napokon prehltne... V tejto sekvencii tiež kamera v Cawleyho kancelárii zaberie podivnú sošku rohatej bytosti. Podľa niektorých názorov by malo ísť o pohanské božstvo Pan – božstvo zmätku. Bolo známe, že nacisti experimentovali aj s okultnými pamedami. Mohli s takýmito experimentmi pokračovať aj na Ashecliffe? Mohol byť Teddy vystavovaný nielen psychologickým, ale aj okultným vplyvom?

Hurikán, ktorý sa ostrovom prehnať, spôsobí, že v celom zariadení vypadne elektrina a väčšina väzňov sa dostáva vďaka tomu von. Teddy sa so svojím novým oblečením akoby stával pevnou súčasťou psychiatrického zariadenia. Chuck mu navrhne, aby sa šli pozrieť do bloku C, čo je stará kamenná väznica ešte z občianskej vojny a v ktorej sa nachádzajú tí najhorší zločinci. Teddy s návrhom súhlasí. Cestou Teddyho okríkne miestny dozorca. Teddy na svoju obranu ani nemukne. V temných a úzkych uličkách bloku C ho napadne jeden z väzňov a vyšetrovateľ ho takmer dobije na smrť. Teddyho okríkne ďalší dozorca. *„Nie, nie, ty mi nepomáhaj, chod' preč! Cawley ma za toto nakope do zadku“*, ziapa. Toto je ďalší stupeň manipulačných techník agresorov, ktorý Dr. Simon nazýva „ponižovaním obete“. Vo svojej knihe píše: *„Táto technika spôsobuje v obeti zvyšovanie vnútorného strachu a sebatrýzeň... agresor túto techniku využíva, aby sa obeť cítila neschopná a „pod úroveň“, čím sa mu de facto podrobuje.“* (str. 100) Od tohto okamihu Teddyho podobným spôsobom okrikujú a zosmiešňujú takmer všetci. *„Akýsi pracovník takmer zabil väzňa v bloku C“*, hovoria si dozorcovia medzi sebou, keď okolo nich Teddy prechádza. V bloku C tiež stretáva bývalého zlodejčeka, ktorého poznal, Georgea Noycea. Noyce Teddymu hovorí: *„Vedeli to, celý čas to vedeli. Toto všetko je len hra. Nič tu nevyšetruješ, si len pokusná myš v bludisku...“* Podobné veci Teddymu hovoril už jeho „partner“ Chuck – v skutočnosti onen dr. Sheenan – a taktiež iná lekárka. Bez ohľadu na to, či boli ich slová myslené úprimne alebo nie, v Teddym len zvyšovali strach, narastajúcu beznádej a chaos v mysli.

Teddy tiež začína mať podivné vízie najmä svojej zosnulej manželky, akoby stála priamo oproti nemu a rozprávala na neho. Väčšina divákov si práve z týchto obrázkov utvorila názor, že Teddy bol psychicky chorý „po celý čas“. Tieto denné halucinácie sa však vyskytujú u Teddyho po prvýkrát až v druhej tretine filmu (skôr nie!) – po užití minimálne dvoch Cawleyho práškoch a desiatkach Chuckových cigarety. Film tiež naznačuje, že halucinogénne drogy (LSD...) mohli byť tiež v jedle, vode a káve, ktoré mu na ostrove podávali.

Prekliaty ostrov

Teddy stráca kontakt so svojím „priateľom“ Chuckom a obáva sa, že Cawley chce urobiť Chuckovi lobotómiu (operáciu mozgu, pri ktorej je odstránená jeho časť) v neďalekom starom majáku, lebo to sa o Ashecliffe povrávalo. Teddy ostal na ostrove úplne sám a všetci sú teraz akoby proti nemu.

„Agresívni jedinci sa snažia dostať oponentov do defenzívy. Keď sú ľudia v defenzíve, ich myšlienky sa stávajú zmätočnými, viac o sebe pochybujú a cítia, že musia neustále ustupovať... Niekedy sa ako taktika používa aj izolácia.“ (Dr. Simon, str. 90)

Ako sa tak sám potuluje miestnymi chodbami, stretáva doktora Cawleyho. Nasledujúci rozhovor je takmer až neveriteľný:

„Nevideli ste ho?“ pýta sa zúbožený Teddy.

„Koho?“ vyjde z ľadovo chladného Cawleyho.

„Predsa môjho kolegu.“

„Ale vy nemáte kolegu. Prišli ste sám.“

Teddy opäť vôbec neodporuje.

„Zmätok: technika, kedy sa agresor tvári, že nevie, o čom jeho obeť rozpráva. Agresor sa „hraním na hlúpeho“ snaží primäť obeť, aby začala pochybovať o svojom duševnom zdraví.“
(Dr. Simon, str. 103)

Teddy tiež stretáva onoho Nemca, dr. Naehringa, ktorý mu hovorí, že Teddy je vnútorne zranený, že videl koncentračný tábor a zahynula mu manželka a že „zo zranení sa rodia netvory“.

„Každý z nás má slabé miesta, ktoré šikovný manipulátor dokáže odhaliť a použiť ich proti nám.“ (Dr. Simon, str. 19)

Teddy sa na záver filmu rozhodne ísť do majáku, aby Chucka zachránil. Premôže stráž a dostane sa na najvyššie poschodie, kde narazí na pokojného Cawleyho. Ten Teddymu rozpovie o tom, že nie je federálny maršal Teddy Daniels, ale že je v skutočnosti psychicky chorý Andrew Laeddis, ktorý je na ostrove už dva roky a posledných niekoľko dní ho nechali potulovať sa po ostrove v nádeji, že už konečne pochopí, že len blúzni a že to konečne príjme ako fakt.

Hoci sa film celý čas tvári, že ona „lobotómia“ sa na ostrove v skutočnosti nevykonáva, film končí, paradoxne, tak, že práve Teddymu urobia lobotómiu, „lebo je ako pacient už príliš nebezpečný a neustále ohrozuje zamestnancov ústavu“. To všetko sa deje pod dohľadom Dr. Sheehna, alias Chucka...

Čo sa stalo Teddymu Danielsovi?

Na stránke, ktorá ma ako prvá upozornila na prácu Dr. Simona a nutnosť jej preštudovania pre pochopenie *Prekliateho ostrova* sa píše:

„Kontrola mysle (Mind control) pracuje na základe destabilizácie zmyslu pre realitu a dosiahnutia bodu, kedy sa obeť začína zriekať svojej vlastnej vôle, aby počúvala nariadenia a pokyny od iných. V tomto bode sa človek stáva skutočným otrokom osoby, ktorá dáva pokyny, ktoré „pasujú“ do videnia „novej“ reality.

Na to, aby bola táto technika úspešná, je najdôležitejšie postupne vyčerpávať silu mysle a zmysel pre autoritu, ktorý obeť má. Obeť je po tomto útoku tak oslabená, že jednoducho nie je schopná brániť seba samú a je vydaná na milosť a nemilosť jej väzniteľov.

Nemyslím si, že Daniels presvedčil sám seba, ale cítil sa dostatočne dezorientovaný a zmätený svojimi zážitkami na Prekliatom ostrove, že už nebol schopný naďalej vzdorovať svojim manipulátorom.“⁴

Vo všeobecnosti platí, že keď príde mladík z ulice do vojska a chce ísť do špeciálnych jednotiek, najprv ho veliteľia doslova „zničia“ (urážkami, trestami, posmieváním sa, náročnosťou výcviku atď.), aby na tomto základe „vybudovali“ nového človeka – chlapa, ktorý bude schopný bez strachu vtrhnúť do afganskej jaskyne a zabiť každého teroristu, na ktorého natrafí.

Niečo podobné sa stalo aj elitnému vyšetrovateľovi Teddymu Danielsovi: najprv ho zničili a na troskách jeho psychiky postavili... ešte väčšiu trosku – „*psychicky narušeného vraha, ktorý sa len motal po ostrove*“. Keď takto mrazivo dokázali tvorcovia oklamať toľkých svojich divákov, ako by na tom musela byť skutočná obeť takýchto neľudských experimentov?

Natíska sa tu tiež ešte jedna mimoriadne nepríjemná otázka: po šialenom roku 2020 (a teraz už aj 2021), nie sme aj my vystavení obdobným, avšak masovým, technikám na zmenu nášho zmýšľania?

1 <https://www.amazon.com/Sheeps-Clothing-Understanding-Dealing-Manipulative/dp/1935166301>

2 <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/what-we-know-about-cias-midcentury-mind-control-project-180962836/>

3 <https://www.theguardian.com/us-news/2019/sep/06/from-mind-control-to-murder-how-a-deadly-fall-revealed-the-cias-darkest-secrets>

4 <https://www.truthspoon.com/p/dream-little-trauma-shutter-island-step.html>

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/film-prekliaty-ostrov-sprievodca-technikami-kontroly-mysle/>